

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ**

ВАВРИНІВ СОФІЯ БОГДАНІВНА

УДК 336

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ
ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ, НА ПРИКЛАДІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ**

**Спеціальність 8.03050801 – Фінанси і кредит
(за спеціалізованими програмами)**

**АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи
на здобуття освітнього ступеня «магістр»**

Тернопіль – 2017

Роботу виконано на кафедрі економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Кудлак Віталій Ярославович
доцент кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент
Якимишин Лілія Ярославівна
доцент кафедри промислового маркетингу,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя

Захист відбудеться 23 лютого 2017 р. о 11^{.30} годині на засіданні екзаменаційної комісії №60 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 50 (освітньо-мистецький центр «Політехнік»), навчальний корпус №10.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В Україні активно впроваджується ряд важливих реформи, кінцевою метою яких є децентралізація. Ці процеси крок за кроком забезпечують основу для рівномірного розвитку територій та зрештою закладають підвалини успішної країни. Один з найважливіших викликів сьогодення - формування спроможних громад та ефективного самоврядування.

Основною метою ринкової економіки є підвищення життєвого рівня населення. Як свідчить досвід на місцевому рівні є можливість вирішити соціальні проблеми значно ефективніше, ніж на рівні держави. Це вимагає проведення фінансової децентралізації, наслідком якої є передача і делегування видаткових повноважень, створення фінансової бази органів місцевого і регіонального самоврядування, розробка вирішення місцевих завдань.

В цьому контексті важливого значення набувають проблеми ефективного формування та реалізації системи фінансового планування в органах місцевого самоврядування.

Питанням фінансового планування присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців Л.Є. Басовського, І. О. Бланка, Ю. Брігхема, Джеймса Ванхорна, Г.Г. Кірейцева, В.В. Ковальова, Б.Т. Кузнєцова, Т.С. Новашиної, Г.Л. Островської, Л.Н. Павлової, А.М. Поддєрьогіна, Г.Н. Ронові, Н.Ф. Самсонова та інших. В свою чергу дослідження проблеми фінансової децентралізації знайшли відображення в працях Дж.К. Ван Хорна, Л. Новаковського, А. Гальчинського, А. Ткачука, І.С. Волохової, Д.В. Нехайчука та інших вчених.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є визначення особливостей формування та реалізації системи фінансового планування в контексті діяльності органів місцевого самоврядування.

Для досягнення поставленої мети нами було визначено наступні завдання:

- розкрити теоретико-методологічні основи фінансового планування діяльності організації;
- дослідити види та методи фінансового планування;
- здійснити аналіз та оцінку системи фінансового планування на прикладі Тернопільської міської ради;
- розглянути шляхи удосконалення процесу планування місцевих бюджетів;
- розкрити організаційно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування в Україні;
- дослідити модель оцінки ефективності бюджетних програм в системі фінансового планування органів місцевого самоврядування тощо.

Об'єктом дослідження є фінансове планування організації.

Предмет дослідження. Сучасні особливості формування та реалізації системи фінансового планування організації, на прикладі Тернопільської міської ради.

Методологічні основи та інформаційна база дослідження. Методичний інструментарій дослідження становлять наступні методи наукового пізнання: аналіз, синтез, моделювання, системний підхід, графічний метод тощо. Дослідження проводились із застосуванням діалектичного підходу до явищ, що вивчалися, згідно з якими всі сторони життя суспільства як єдиного організму повинні розглядатись у взаємодії, взаємозв'язку, в процесі розвитку, відмирання старих і виникнення нових форм зв'язку.

Інформаційною базою дослідження слугували Закони та інші нормативно-правові документи України, наукові праці та публікації вчених з проблематики дослідження, статистична інформація, а також фінансова та статистична звітність Тернопільської міської ради.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у визначенні особливостей побудови та запровадження ефективної системи фінансового планування органів місцевого самоврядування в процесі реалізації децентралізації.

Також в магістерській роботі отримала подальший розвиток аргументація переваг застосування програмно-цільового методу як способу підвищення ефективності системи фінансового планування.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дипломної роботи можуть мати практичне застосування як в межах досліджуваної Тернопільської міської ради, так і в практиці інших аналогічних організацій. Зокрема, на практиці може бути реалізована апробована модель оцінки ефективності бюджетних програм в системі фінансового планування органів місцевого самоврядування.

Апробація. Окремі проблеми дослідження доповідались на ІХ Всеукраїнській студентській науково-технічній конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання», 20-21 квітня 2016 року.

Структура роботи. . Магістерська робота складається із вступу, основної частини, яка містить шість розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 138 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **ВСТУПІ** подано загальну характеристику магістерського дослідження: стан розробки наукової проблеми та її актуальність, мету і завдання роботи, об'єкт, предмет, описано наукову новизну і практичну значимість отриманих результатів. Також розкрито методологічні основи та інформаційну базу дослідження, подано структуру роботи.

У першому розділі **«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ»** досліджено значення та роль планування як одного з основних напрямків управлінської діяльності. Без визначення обсягу фінансових можливостей та перспектив забезпечення сталого фінансового стану суб'єкт господарювання не може досягти стабільного розвитку. З іншого боку для здійснення ефективного

управління на підприємстві необхідно визначати майбутній об'єм фінансових ресурсів, прогнозувати потенціал підприємства, пов'язувати наявні можливості підприємства щодо випуску продукції з попиту на ринку. Всі із перерахованих елементів в загальному складають зміст фінансового планування.

Місія фінансового планування полягає у виявленні сукупної потреби підприємства у фінансових ресурсах в достатньому об'ємі для забезпечення нормальної діяльності підприємства на ряду з виконанням зобов'язань перед своїми кредиторами.

Важливим елементом для розуміння суті та ролі фінансового планування є аналіз завдання які він виконує в системі управління організацією.

При плануванні діяльності організацій найбільш поширеними є наступні методи: нормативний; розрахунково-аналітичний; балансовий; метод оптимізації планових рішень; економіко-математичне моделювання; бюджетування.

Побудова ефективної та дієвої системи фінансового планування організації неможлива без створення фінансової служби, яка повинна займатися розробкою та контролем виконання фінансових планів.

У другому розділі **«АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»** дана загальна характеристика фінансово-господарської діяльності Тернопільської міської ради.

Провівши аналіз динаміки необоротних активів на основі балансу фінансового управління необхідно відзначити збільшення залишкової вартості основних засобів у 2012 р. у порівнянні із 2011 р. на 1.01%, або на 601 грн. Залишкова вартість інших необоротних матеріальних активів також збільшилася на 0,9%, або на 528,48 грн.

У 2015 р. спостерігається зростання необоротних активів на 17682 грн., в структурі активів це дало приріст на 12,41%. З іншої сторони в цьому ж році у порівнянні із попереднім 2014р. ми бачимо падіння оборотних активів на - 27791,15 грн.

Щодо пасивів організації, то в даному випадку, у 2015 р., найбільший приріст відбувається за статтею «Фонд у необоротних активах», що в абсолютному враженні в порівнянні із 2014 р. склало 17682 грн.

Коефіцієнт зносу основних засобів був найвищим у 2013 році і становив 82%, що на 4 % більше, ніж у попередньому 2012 році. У 2014 році цей коефіцієнт знову знизився до 79 %, а в 2015 році він склав 76%.

Відповідно коефіцієнт строку корисного використання основних засобів найвищий у 2012 році – 22%. У 2013 році цей коефіцієнт знизився на 4 % і становив 18 %. У 2014 році коефіцієнт корисного використання основних засобів становив 21 %, що на 3 % вище ніж у 2013 році.

Як висновок, ми можемо стверджувати, що оновлення основних фондів відбувається досить низькими темпами.

Кошторис є основним плановим фінансовим документом бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо

отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів.

У третьому розділі **«ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»** запропоновано способи підвищення ефективності системи фінансового планування в контексті діяльності органів місцевого самоврядування ми отримали ряд висновків.

Зокрема, серед напрямків та способів вдосконалення процесу планування місцевих бюджетів, на нашу думку, варто виділити наступні: розробка ефективної методики оцінки результативності використання бюджетних коштів; формування бюджетів з урахуванням стратегічних цілей соціально-економічного розвитку на багаторічну перспективу та результатів діяльності центральних та місцевих органів влади, інших учасників бюджетного процесу, досягнутих у попередніх бюджетних періодах; підвищення рівня відповідальності учасників бюджетного процесу за результати своєї діяльності; підвищення рівня бюджетної стабільності, ефективності та прозорості використання бюджетних коштів шляхом запровадження прогресивних методик бюджетного планування, а саме програмно-цільового методу та планування бюджету на середньострокову перспективу.

Крім того, ми погоджуємось, що програмно-цільовий метод є дієвим інструментом, який забезпечує планування та виконання бюджету на середньострокову перспективу, орієнтований на досягнення конкретної мети відповідно до встановлених пріоритетів. При застосуванні даного методу існує можливість відстеження відповідності витрат з бюджету цілям і завданням держави, що є основою оцінки ефективності здійснених витрат.

Щодо фінансової децентралізації та її ролі у вдосконаленні системи фінансового планування органів місцевого самоврядування, то вона означає не тільки наповнення бюджету. Фінансова децентралізація робить прозорими фінансові потоки (отже, завдається нищівний удар по корупції) та збільшує зацікавленість органів місцевого самоврядування в реалізації податкового потенціалу своєї адміністративно-територіальної одиниці.

У четвертому розділі **«СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА»** визначено, що самоврядування в Україні утверджується як один з важливіших конституційних інститутів.

Нормативно-правове поле функціонування та розвитку місцевого самоврядування в Україні складається із регуляторних актів різного рівня, які можна умовно розділити на певні групи.

Загальне законодавство визначає статус органів місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад та порядок їх діяльності.

Місцевому самоврядуванню присвячено декілька конституційних норм, які були покладені в основу Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також ряду інших дотичних законів.

Концептуальні засади побудови і функціонування системи місцевого самоврядування визначені і викладені у міжнародних актах, до яких

приєдналась і Україна. Це «Всесвітня декларація місцевого самоврядування» та «Європейська хартія про місцеве самоврядування».

План Стратегічного розвитку міста Тернополя до 2025 року є базовим програмним документом, який відображає бачення розвитку міста громадськістю на перспективу, ставить стратегічні цілі, закладає принципи їх досягнення та пропонує підхід до організації й управління процесом впровадження. Багато напрямків перспективного розвитку потребують значної мобілізації ресурсів для ефективного впровадження принципів і механізмів стратегічного управління розвитком міста.

Складовими Плану Стратегічного розвитку міста визначені цілі, завдання, пріоритети, напрями та проекти, які сприятимуть досягненню основної мети. Розроблений план спрямований на економічний розвиток як процес стратегічного партнерства, який допомагає прискоренню зростання продуктивності місцевої економіки через стимулювання інвестицій у нові і існуючі підприємства з наявним потенціалом та створення умов для їх розвитку на тривалий період.

У п'ятому розділі **«ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ»** запропоновано модель оцінки ефективності бюджетних програм в системі фінансового планування органів місцевого самоврядування. Дана модель була застосована на прикладі Тернопільської міської ради.

Відповідно до запропонованої моделі аналіз бюджетної програми базується на основі середніх індексів виконання результативних показників бюджетної програми. Для їх розрахунку використовуються показники ефективності та якості (разом по загальному та спеціальному фондах), що характеризують виконання бюджетної програми.

При цьому порівняльний аналіз ефективності бюджетних програм здійснюється головними розпорядниками коштів місцевих бюджетів. Його метою є визначення ефективності аналогічних бюджетних програм, що виконуються різними розпорядниками коштів. Модель передбачає порівняння фактичних показників виконання програми (ефективності та якості) із показниками, запланованими на звітний бюджетний період за представленим нами у розділі алгоритмом.

Використавши дану модель для розрахунку виконання бюджету м. Тернопіль по видаткам на освіту, ми встановили їх ефективність.

У шостому розділі **«ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ»** міститься дослідження сфери охорони праці в Тернопільській міській раді та питання безпеки в надзвичайних ситуаціях ми встановили в межах досліджуваної організації функціонує служба охорони праці, яка має свої права, обов'язки та повноваження відповідно до існуючого положення.

Порядок фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій визначає механізм фінансового забезпечення заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям техногенного і природного характеру, ліквідації наслідків зазначених ситуацій та соціальних надзвичайних

ситуацій, удосконалення системи обліку коштів, що виділяються на ці цілі, та контролю за їх використанням.

Концепція захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій затверджена Указом Президента України від 26.03.1999 № 284/99

Концепція включає основні принципи побудови, завдання, склад сил і засобів захисту населення і територій, взаємодію основних елементів цього захисту, регулює основні питання функціонування його в умовах виникнення надзвичайних ситуацій.

ВИСНОВКИ

Дослідивши особливості формування та реалізації системи фінансового планування, на прикладі Тернопільської міської ради, ми можемо зробити наступні висновки:

1. Процес та загалом система фінансового планування здійснює значний вплив на всі сторони діяльності підприємства. Побудова ефективної та дієвої системи фінансового планування організації неможлива без створення фінансової служби, яка повинна займатися розробкою та контролем виконання фінансових планів. З врахуванням обсягів та завдань, які стоять перед організацією, її фінансова служба може бути представлена в наступному вигляді: фінансовим управлінням — на великих підприємствах; фінансовим відділом — на середніх підприємствах; фінансовим директором або головним бухгалтером, який займається не тільки питаннями бухгалтерського обліку, але й питаннями фінансової стратегії - на малих підприємствах.

2. Досліджувана нами організація, а саме Тернопільська міська рада - це представницький орган місцевого самоврядування, що представляє територіальну громаду міста та здійснює від її імені та в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад», Європейською хартією місцевого самоврядування та іншими нормативно - правовими актами.

3. Кошторис бюджетних установ є основним плановим фінансовим документом бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень. Проаналізувавши кошториси ми бачимо, що суми які там затверджені мають тенденцію до зменшення у 2013 році, порівняно з 2012 роком. Сума по кошторису зменшується, це говорить про значну економію бюджетних коштів у 2013 році. У 2014 та 2015 році знову збільшились затверджені видатки, а саме на оплату праці і нарахування з неї. Дослідивши звіти про надходження та використання коштів загального фонду за 2011-2015 роки можна зробити висновок, що в цілому мова йде виконання кошторису.

4. За реалізацію бюджетної політики м. Тернополя, її розробку та планування відповідає Фінансове управління Тернопільської міської ради. На практиці спостерігається яскрава динаміка до зростання фактичних (за минулі роки) та планових показників розміру власних доходів міста. З іншого боку ми бачимо тенденцію до скорочення трансфертів, що є результатом реформи з децентралізації. Крім того, за 2016 рік ми бачимо невеликі відхилення планових та очікуваних значень всіх показників, що свідчить про якісний процес бюджетного планування. Більш того, всі наявні відхилення мають позитивне значення.

5. Ефективне управління видатками бюджету є важливою частиною бюджетної політики. При цьому програмно-цільовий метод є дієвим інструментом, який забезпечує планування та виконання бюджету на середньострокову перспективу, орієнтований на досягнення конкретної мети відповідно до встановлених пріоритетів.

6. План Стратегічного розвитку міста Тернополя до 2025 року є базовим програмним документом, який відображає бачення розвитку міста громадськістю на перспективу, ставить стратегічні цілі, закладає принципи їх досягнення та пропонує підхід до організації й управління процесом впровадження. Багато напрямків перспективного розвитку потребують значної мобілізації ресурсів для ефективного впровадження принципів і механізмів стратегічного управління розвитком міста.

7. Застосована нами модель аналізу бюджетної програми базується на основі середніх індексів виконання результативних показників бюджетної програми. Для їх розрахунку використовуються показники ефективності та якості (разом по загальному та спеціальному фондах), що характеризують виконання бюджетної програми. При цьому порівняльний аналіз ефективності бюджетних програм здійснюється головними розпорядниками коштів місцевих бюджетів. Його метою є визначення ефективності аналогічних бюджетних програм, що виконуються різними розпорядниками коштів.

Список опублікованих автором праць

1. Вавринів С. Планування грошових потоків на підприємствах в сучасних економічних умовах / С. Вавринів // Матеріали ІХ Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання», 20-21 квітня 2016 року / В 2 т. – Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя (м. Тернопіль, 20-21 квітня 2016 р.). - 2016. – Т. 2. – С. 11-12.

АНОТАЦІЯ

Вавринів С.Б. Особливості формування та реалізації системи фінансового планування організації, на прикладі Тернопільської міської ради. – Рукопис. Дослідження на здобуття освітнього рівня «Магістр» спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» (за спеціалізованими програмами). – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2017.

Об'єктом дослідження є фінансове планування організації.

Предмет дослідження - сучасні особливості формування та реалізації системи фінансового планування організації, на прикладі Тернопільської міської ради.

Метою роботи є визначення особливостей формування та реалізації системи фінансового планування в контексті діяльності органів місцевого самоврядування.

В магістерській роботі розглянуто теоретико-методологічні основи фінансового планування діяльності організації. Проведено аналіз та оцінку системи фінансового планування Фінансового управління Тернопільської міської ради. Запропоновано шляхи підвищення ефективності системи фінансового планування в контексті діяльності органів місцевого самоврядування. Розкрито організаційно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. Досліджено модель оцінки ефективності бюджетних програм в системі фінансового планування.

Ключові слова: фінансове планування, програмно-цільовий метод, місцеве самоврядування, фінансова децентралізація.

ANNOTATION

Vavryniv S. Some features of organization financial planning development and implementation (Ternopil city council as a case study). - Manuscript. Research on obtaining education level «Magister» specialty 8.03050801 «Finance and Credit». - TNTU. I. Pul'uj. - Ternopil, 2017.

Object is a financial planning organization.

Purpose of the study - modern features of the formation and implementation of financial planning organizations, the example of the Ternopil City Council.

The aim is to determine the characteristics of the formation and implementation of financial planning in the context of local government.

In the master's work the theoretical and methodological fundamentals of financial planning organization. The analysis and assessment of financial planning Financial management of the Ternopil City Council. The ways of improving the effectiveness of financial planning in the context of local government. Reveals the organizational and legal framework of local government in Ukraine. The model evaluating the effectiveness of budget programs in the system of financial planning.

Keywords: financial planning, program-target method, local government, fiscal decentralization.

